

Tutkimusetiikka ja opinnäytetyöt

Elina Vuorio, 6.10.2022, Tohtorikiihdyttämön tutkimusetiikan opintojakso (3 op)

Sisältö *

- Tutkimuseettiset lähtökohdat opinnäytetöiden näkökulmasta
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE) eettiset suositukset opinnäytetyön tekemisen ja ohjauksen tukena
- Muistilistat ohjaajalle ja opinnäytetyöntekijälle
- ARENE:n suosituksiin tarkennuksia Turun AMK:n näkökulmasta
- Keskustelua ja kysymyksiä

* Messin opinnäytetyötä koskeva sivusto-osuus päivittyy rakenteellisesti ja sisällöllisesti lokakuun 2022 aikana. Esityksen Messilinkitykset tarkistetaan loka-marraskuun vaihteessa ja toimitetaan päivitetyt diat.

Tutkimuseettiset lähtökohdat opinnäytetöiden näkökulmasta

Tutkimuseettiset asiat – eettisesti kestävä ja avoin toiminta Turun AMK:ssa

- Kansallisesti tutkimuseettistä toimintaa valvoo [Tutkimuseettinen neuvottelukunta](#) (TENK). Turun AMK on sitoutunut noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita ihmistieteisiin luettavan tutkimuksen eettisestä ennako-arvioinnista sekä hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausten käsittelemisestä.
  - [Tutkimuseetiikka Messissä](#) (linkki ohjaa Messin henkilöstöpuolelle)
  - [Avoin ja vastuullinen TKI-toiminta – Turun ammattikorkeakoulu \(turkuamk.fi\)](#)
- Tutkimuseetiikka ja soveltavan tutkimuksen hyvät käytännöt kytkeytyvät tiiviisti Turun AMK:n toimintaan: mm. opetukseen, TKI-projekteihin.
  - *Perehdy myös 26.9. ja 26.10. esitysmateriaaleihin aiheesta.*

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE) eettiset suositukset opinnäytetyön tekemisen ja ohjauksen tukena

(Lähde: [AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2020.pdf \(arene.fi\)](#))

Miksi ammattikorkeakoulujen yhteiset eettiset suositukset?

- **Tavoitteena on ollut:**
  - yhtenäistää ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöprosessia
  - edistää hyvää tieteellistä käytäntöä
  - ennalta ehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä ja
  - edistää opinnäytetöiden laadukkuutta.
- ARENE:n eettiset suositukset perustuvat lainsäädäntöön ja tiedeyhteisön kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimuseettisiin periaatteisiin ja suosituksiin.
- **Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneet noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita ja suosituksia.**
- ARENE:n laatimat eettiset **suositukset on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.**

Ohjaajan muistilista (mukaeltu ARENE:n suositusten pohjalta)

- Olen selvittänyt esteellisyyteni.
- Ohjaan opinnäytetyön asiantuntevasti.
- Opinnäytetyön suunnittelu-, toteutus- ja raportointivaiheissa noudatetaan Turun AMK:n ohjeistuksia.
- Opiskelijan, ammattikorkeakoulun ja toimeksiantajan/yhteistyökumppanin kanssa on laadittu tarvittavat sopimukset.
- Opinnäytetyössä noudatetaan tutkimuseettisiä ohjeistuksia.
- Opinnäytetyössä käytetään tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä, jotka ovat eettisesti kestäviä.
- Opinnäytetyössä noudatetaan henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvää lainsäädäntöä ja hyödynnetään ammattikorkeakoulun laatimia mallipohjia.
- Ennen opinnäytetyön aloittamista opinnäytetyölle on tarvittaessa haettu asianmukaiset tutkimusluvut ja eettisen toimikunnan puoltava lausunto.

Ohjaajan muistilista (jatkoa)

(mukaeltu ARENE:n suositusten pohjalta)

- Opiskelijan kanssa on sovittu opinnäytetyöhön liittyvien julkaisujen kirjoittajuudesta ja tekijyydestä.
- Opinnäytetyön aineistojen säilyttämisestä sekä omistus- ja käyttöoikeuksista ja sovittu.
- Opinnäytetyöhön liittyvä rahoitus ja muut merkitykselliset sidonnaisuudet on ilmoitettu.
- Opinnäytetyö tarkistetaan plagiaatintunnistusjärjestelmässä (Ouriginal) ja opiskelija on tästä tietoinen.
- Opinnäytetyö on julkinen asiakirja ja opiskelija ja toimeksiantaja/yhteistyökumppani ovat tästä tietoisia (huomiona julkaisumahdollisuus Theseuksen käyttörajatusta kokoelmassa).
- Opiskelijalla on oikeus laadukkaaseen opinnäytetyöprosessiin.

Opiskelijan muistilista (mukaeltu ARENE:n suositusten pohjalta)

- Olen selvittänyt esteellisyyteni.
- Olen perehtynyt opinnäytetyön aiheeseen.
- Otan huomioon toisten tekemän työn ja käytän lähdeviittauksia Turun AMK:n ohjeistusten mukaisesti.
- Suunnittelen, toteutan ja raportoin opinnäytetyöni Turun AMK:n ohjeistusten mukaisesti.
- Olen yhdessä ohjaajani, amk:n edustajan ja toimeksiantajan/yhteistyökumppanin kanssa laatinut tarvittavat sopimukset.
- Olen yhteistyössä ohjaajani kanssa arvioinut työn edellyttämät resurssit.
- Olen tutustunut tutkimuseettisiin ohjeisiin.
- Käytän opinnäytetyössäni eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä.
- Olen perehtynyt henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyviin periaatteisiin ja ammattikorkeakouluni ohjeisiin ja mallipohjiin (esim. tutkittavan tiedote, tietosuojailmoitus ja suostumuslomake).
- Olen yhdessä ohjaajani kanssa selvittänyt, tarvitseeko opinnäytetyöni eettisen ennakoarvioinnin ja/tai tutkimuslupia sekä tarvittaessa nämä hankkinut.

Opiskelijan muistilista (jatkoa)

(mukaeltu ARENE:n suositusten pohjalta)

TURKU AMK

- Opinnäytetyöni ja mahdollisten muiden opinnäytetyöhöni liittyvien julkaisujen tekijyydestä on sovittu.
- Opinnäytetyöni aineistojen säilyttämisestä sekä omistus- ja käyttöoikeuksista ja sovittu.
- Olen ilmoittanut opinnäytetyöhöni liittyvän rahoituksen ja muut merkitykselliset sidonnaisuudet.
- Olen tietoinen, että opinnäytetyöni tarkistetaan plagiaatintunnistusjärjestelmässä (Ouriginal).
- Ymmärrän, että opinnäytetyöni on julkinen asiakirja (huomiona julkaisumahdollisuus Theseuksen käyttörajatusta kokoelmassa).
- Minulla on oikeus laadukkaaseen opinnäytetyöprosessiin.

ARENE:n suosituksiin tarkennuksia Turun AMK:n näkökulmasta

Tutkimusluvista

Yleistä tutkimusluvista milloin tarvitaan tutkimuslupa Turun AMK:sta?

- Turun AMK:n ulkopuolinen taho tarvitsee luvan tutkimukselle, joka kohdistuu Turun ammattikorkeakouluun. **TURKU AMK**
- Seuraavanlaiset tutkimukset edellyttävät tutkimuslupaa:
  1. Tutkimuksen kohteena ovat Turun AMK, siellä järjestettävä opetus ja/tai palvelut tai Turun AMK:n opiskelijat tai henkilökunta.
  2. Tutkimukseen käytetään Turun AMK:n henkilökuntaa (esim. erityisesti tutkimusta varten koottavat materiaalit) ja resursseja.
  3. Tutkimus edellyttää Turun AMK:lta henkilötietojen luovuttamista.
- **HUOM!** Turun ammattikorkeakoulun omat tutkimukset (**mukaan lukien amk- ja YAMK-opinnäytetyöt**) tarvitsevat tutkimusluvan silloin, kun ko. tutkimukseen tarvitaan asiakirjoja tai tietoja henkilörekistereistä julkisuuslain perusteella.
  - Muissa tapauksissa Turun AMK:n henkilöstöä ja/tai opiskelijoita koskevissa Turun AMK:n opinnäytetöissä ei tarvita tutkimuslupaa Turun AMK:sta.

Miten hakea tutkimuslupaa?

- Tutkimusluvut myönnetään ensisijaisesti sellaisille tieteellisille ja/tai opinnäytetöihin liittyville tutkimuksille, joissa kehitetään Turun AMK:a tai ammattikorkeakoulussa opiskeltavien alojen toimintaa.
- Tutkimusluvut toimitetaan valmistelijalle: Tutkimusluvut@turkuamk.fi
- Tutkimusluvan myöntää tutkimus- tai kehittämiskohteesta vastaava ao. päällikkö.
- Luvan koko Turun ammattikorkeakoulua koskevien toimintojen tutkimiseen myöntää Turun AMK:n tutkimuksesta vastaava vararehtori.
- **Lisätiedot ja ohjeet:** [Tutkimusetiikka \(sharepoint.com\)](#) (linkki ohjaa Messin henkilöstöpuolelle); [Opinnäytetyön lomakkeet ja mallipohjat \(sharepoint.com\)](#) (linkki ohjaa Messin opiskelijapuolelle)

Tutkimusluvut opinnäytetöissä

- **Opinnäytetöissä tutkimuslupa haetaan toimeksiantajaorganisaatiosta**

TURKU AMK

  - **Huom!** Tarkista toimeksiantajaorganisaatiosta, riittääkö opinnäytetyön sopimus vai edellyttääkö toimeksiantaja erillistä tutkimuslupaa; myös TKI-projekteissa tehtävissä opinnäytetöissä.
- **Tutkimusluvun myöntämisen perusteet, lupahakemusdokumentit ja hakuprosessi vaihtelevat organisaatioittain**, joten varmista jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa nämä asiat.
- Useat julkisen sektorin organisaatiot (esim. sairaanhoitopiirit, kaupungit) ovat julkaisseet tutkimusluvun käsittelyprosessin ja siihen liittyvän dokumentaation omilla verkkosivuillaan.
- Jos opinnäytetyö edellyttää eettistä ennakoarviointia, haetaan eettisen toimikunnan lausunto ennen tutkimuslupaa.
  - *Huom!* Opiskelija hakee yhteistyössä ohjaajansa kanssa eettistä ennakoarviointilausuntoa (*ks. tark. Diaesitys aiheesta*): [Tutkimusetiikka \(sharepoint.com\)](https://sharepoint.com) ohjeita ja lisätietoa.

Tutkimusluvut opinnäytetöissä (jatkuu)

Huom!

Opinnäytetyön
toimeksiantajaorganisaatiosta saatu
tutkimuslupa ei korvaa **tutkittavan
henkilön suostumusta osallistua
opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.**
→ Tämän suostumuksen antaa kukin
tutkittava henkilö itsenäisesti.

- ***Tutkimuslupa-anomuksissa edellytetään usein seuraavia liitteitä**** **TURKU AMK**
(varmistaa nämä opinnäytetyökohtaisesti
toimeksiantajaorganisaatiosta):
  - tutkimuslupa-anomuslomake huolellisesti täytettynä
  - opinnäytetyön tutkimussuunnitelma ja/tai sen tiivistelmä
  - tutkittavan tiedote ja suostumuslomake ja muut mahdolliset dokumentit, esimerkiksi tiedonkeruulomakkeet
  - tarvittaessa eettisen toimikunnan puoltava lausunto tutkimuksen eettisyydestä
  - tietosuojaseloste/-ilmoitus, jos tutkimuksessa käsitellään henkilötietoja.
- ***Lisätietoa, ohjeita ja mallipohjia:***
  - [Eettiset ohjeet ja käytänteet \(sharepoint.com\)](https://sharepoint.com)
  - [Opinnäytetyön lomakkeet ja mallipohjat \(sharepoint.com\)](https://sharepoint.com)
  - [Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset - Arene](#)

Tietosuojasta ja tietoturvasta

Tietosuoja Turun AMK:ssa - yleistä

- Opetuksessa, TKI-projektitoiminnassa ja hallinnollisissa toimenpiteissä käsitellään päivittäin suurta tietomäärää, josta iso osa on yksittäiseen henkilöön liitettävää tietoa – henkilötietoa.
- [Turun ammattikorkeakoulun tietosuojapolitiikka \(sharepoint.com\)](#) määrittelee vastuut ja toimintatavat, joita noudatetaan henkilötietoja käsiteltäessä.
- Lisäksi on tietosuojan ja tietoturvan toteuttamiseksi tarkentavaa ohjeistusta, jotka yhdessä muodostavat Turun AMK:n tietosuoja ohjaavan kokonaisuuden.
- **Lisätiedot:** [Tietosuoja \(sharepoint.com\)](#) (linkki ohjaa Messin henkilöstöpuolelle)

Ote Turun AMK:n tietosuojapolitiikan opinnäytetyötä koskevasta osuudesta

”Opintoja varten tapahtuvassa henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan tämän tietosuojapolitiikan periaatteita. Opiskelijan tulee sopia henkilötietojen käsittelystä osana opinnäytetyösuunnitelmaansa opinnäytteen vastuullisen ohjaajan tai kurssin vastuopettajan kanssa ennen kuin henkilötietojen kerääminen tai muu käsittely alkaa. Opiskelijan tulee osana opintoja tutustua korkeakoulun henkilötietojen käsittelyä koskevaan ohjeistukseen. Korkeakoulu voi velvoittaa opiskelijan suorittamaan korkeakoulun tarjoaman tietosuojakoulutuksen ennen henkilötietojen käsittelyä.

Opiskelija toimii harjoitus- tai opinnäytetyötään varten keräämiensä henkilötietojen rekisterinpitäjänä, ellei erikseen ole toisin sovittu. Tämä tarkoittaa, että opiskelija vastaa itse tietosuojalainsäädännön rekisterinpitäjälle asettamien velvoitteiden huomioimisesta.

Opiskelijan tulee huolehtia tietosuojailmoituksen antamisesta harjoitus- tai opinnäytetyöhönsä osallistuville, rajoittaa henkilötietojen käsittely työssään siihen vähimmäismäärään, joka on tarpeen työn tavoitteiden saavuttamiseksi sekä huolehtia muutoinkin osaltaan tietosuoja periaatteiden toteuttamisesta työssään.”

(Turun AMK:n tietosuojapolitiikka, s. 8.)

Tietosuoja opinnäytetöissä ja opiskelijan roolista

- Opiskelijan tulee sopia henkilötietojen käsittelystä osana opinnäytetyösuunnitelmaansa opinnäytetyön vastuullisen ohjaajan kanssa ennen kuin henkilötietojen käsittely alkaa (esim. aineistonkeruu).
- Opiskelija toimii opinnäytetyötään varten keräämiensä henkilötietojen rekisterinpitäjänä ellei erikseen ole toisin sovittu (esim. TKI-projekteihin tehtävissä opinnäytetöissä).
  - Siten opiskelija vastaa tietosuojalainsäädännön rekisterinpitäjälle asettamien velvoitteiden noudattamisesta (esim. rekisteröityjen informointi).
    - Tietosuojailmoituksen sekä suostumuslomakkeen laadinta ja sen antaminen opinnäytetyöhön osallistuvalla tutkittavalla henkilöllä.
    - **Ohjeita ja mallipohjia on saatavilla Messissä:** [Opinnäytetyön lomakkeet ja mallipohjat \(sharepoint.com\)](#) (linkki ohjaa Messin opiskelijapuolelle)
      - Messin lomakepohjat sisältävät ohjaavia tekstejä, jotka auttavat kirjoittamaan lomakepohjiin tarvittavat tiedot ko. opinnäytetyön osalta.

Tietosuoja opinnäytetöissä (jatkuu)

- *Alaikäisten suostumuksesta ja informoinnista:*
    - Huomioi myös opinnäytetöitä tehtäessä:
      - yleisesti alaikäisten tutkimuksen eettiset periaatteet
      - tietosuojalainsäädäntöön perustuva suostumus osallistua tutkimukseen sekä
      - informointivelvoite (alaikäiset tutkittavat henkilöt ja heidän huoltajansa, myös edellisessä kohdassa).
      - ***Yksityiskohtaisemmat tiedot kootusti Messissä:*** [Opinnäytetyön lomakkeet ja mallipohjat \(sharepoint.com\)](#)
- **Opinnäytetyön ohjaajat huolehtivat siitä, että heidän ohjattavansa perehtyvät tietosuoja-asioihin, mutta opinnäytetyön tekijä on itse vastuussa tietosuojaohjeistusten noudattamisesta opinnäytetyön eri vaiheissa.**

Tietosuoja – muistilista opinnäytetyön tekijälle

1. Varmista opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, että **kaikki käsiteltäväksi suunnitellut henkilötiedot ovat tarpeellisia opinnäytetyön toteutuksen kannalta.**
2. Huolehdi, että **henkilötietojen käsittelylle on oikeusperuste (esim. suostumus)**, myös arkaluontoisten henkilötietojen käsittelylle (lähtökohtaisesti näiden käsittely on kiellettyä).
3. Varmista, että **rekisteröityjä informoidaan** opinnäytetyön toteutuksessa.
4. Huolehdi, että **rekisteröityjen oikeudet toteutetaan ja heidän pyyntöihinsä vastataan.**
5. **Käsittele** opinnäytetyöhön liittyviä **henkilötietoja luottamuksellisesti ja huolellisesti.**
6. Varmista, että **käsiteltävät henkilötiedot suojataan opinnäytetyön kannalta asianmukaisesti ja noudatetaan tietoturvaohjeistuksia.**
7. Huolehdi, että on **selvää, missä henkilötiedot maantieteellisesti sijaitsevat.** Jos henkilötietoja luovutetaan tai siirretään, tähän on oltava perusteet.
8. Huolehdi, että **henkilötietojen käsittelylle määritellään kesto ja päätetään, mitä tiedoilla tehdään opinnäytetyön valmistuttua.**

Tietoturva - muistilista opinnäytetyön tekijälle

1. **Selvitä ja noudata** opinnäytetyön **toimeksiantajan tietosuoja- ja tietoturvaohjeita**.
2. Jos opinnäytetyö tehdään työsuhteisena, ei ole välttämättä lupaa viedä tietoja omille laitteille.
3. **Pidä tietokoneesi ohjelmistopäivitykset ajan tasalla.**
4. **Käytä viruksentorjuntaohjelmaa tietokoneessasi.**
5. **Pidä huolta opinnäytetyön asiallisesta tallentamisesta salasanan taakse luvattoman käytön estämiseksi.** Käytä monivaiheista tunnistautumista, jos mahdollista.
6. **Huolehdi opinnäytetyödokumenttien** (ml. aineistonkeruuseen liittyvät dokumentit) **ja laitteiden** (tietokone, puhelin, muistitikku, ulkoinen levyasema ym.) **turvallisesta käsittelystä, säilyttämisestä ja poistamisesta.**
7. **Huolehdi, ettei varmuuskopiot päädy ulkopuolisen haltuun.**
8. **Tallenna vain opinnäytetyön kannalta tarkoituksenmukaiset dokumentit.**
9. **Säilytä arkaluontoisia tietoja sisältävät dokumentit erityisen huolellisesti.**

→ Opinnäytetyön ohjaajat huolehtivat siitä, että heidän ohjattavansa perehtyvät tietoturva-asioihin, mutta opinnäytetyön tekijä on itse vastuussa tietoturvaohjeistusten ja tietoturvallisen toimintatavan noudattamisesta opinnäytetyön eri vaiheissa.

Tekijänoikeuksista ja plagioinnin tarkistuksesta

Tekijänoikeuksista

- **Opinnäytetyön tekijälle muodostuu omaan työhönsä tekijänoikeudet.**
  - **Lisätietoa:** [Julkistaminen ja arkistointi \(sharepoint.com\)](#) ja [Theseus](#)
  - Opiskelija voi määrittellä Creative Commons –lisensoinnilla, millaiset käyttöoikeudet antaa työlleen (ks. linkki yllä).
  - Lisäksi tulee muistaa sopia mahd. toimeksiantajan/hankeyhteistyökumppanin kanssa käyttöoikeuksista ja CC-lisensseistä, jos se on tarpeen.
- **Opinnäytetyötä tehtäessä on kunnioitettava myös muiden tekijänoikeuksia:**
  - Käytetyn lähdeaineistoon liittyvät tekijänoikeudet – muista merkitä huolellisesti ja Turun AMK:n ohjeistusten mukaisesti lähdeviitteet.
  - **Lisätietoa:** [Suunnittelu \(sharepoint.com\)](#) ja ks. erityisesti Turun AMK:n ohje viitteiden merkitsemiseen.
  - Lähdeviitetiedot on aina ilmoitettava, kun hyödyntää muiden teoksissa esitettyä aineistoa.

Plagioinnin tarkistuksesta

TURKU AMK

- **Ennen kuin opinnäytetyö julkaistaan, se tarkistetaan plagioinnintarkistusohjelmalla (Ouriginal), jotta välttyttäisiin tekijänoikeuksien loukkaamiselta.**
- **Ouriginal-ohjelman avulla voi turvata myös oman opinnäytetyönsä tekijänoikeuksia.**
  - Tarkistetut työt tallennetaan tekijän luvalla tietokantaan, jonka sisältöön uusia tarkistettavia töitä verrataan.
- **Huom!** Ouriginaliin lähetetään vain julkistettavat opinnäytetyöraportit (salassa pidettäviä tekstiosuuksia sinne ei lähetetä, vaan niiden oikeellisuus plagioinnin suhteen tarkistetaan muutoin).
- Ouriginal-tarkastus on usein liitetty automaattiseksi toiminnoksi valmiiden töiden palautuslaatikkoon itsiin.
  - Työn voi lähettää Ouriginaliin myös s-postitse, mutta pitää *varmistaa opinnäytetyön ohjaajalta etukäteen s-postiosoite, jos Ouriginal-tarkastus edellyttää erillistä lähettämistä tarkastettavaksi.*

Kiitos!